

JEDAN

Udarac ga pogađa zdesna, oštar, iznenađan i bolan poput strujnog udara, i baca ga uvis s bicikla. *Opušti se!* govori u sebi dok leti zrakom (... *opušten i lak leti kroz zrak*)¹ i doista osjeti kako mu udovi poslušno olabavljaju. *Kao mačka*, govori u sebi, *zavrti se, a onda se dočeka na noge, spreman za ono što slijedi*. Odnekle iskrasne i ona neobična riječ *gibljiv* ili *gibak*.

Pa ipak nije baš tako ispalo. Možda zato što mu noge otkazuju poslušnost ili zato što čakom biva omamljen (više čuje nego što osjeća udarac lubanje o asfalt, nekako dalek, kao kakav udarac drvenim batom), uopće se ne dočeka na noge, već se, naprotiv, skliže duž dobrih nekoliko metara, sve dalje i dalje, dok ga to sklizanje gotovo ne uspava.

Leži ispružen, miran. Prekrasno je jutro. Sunce nježno miluje. Ima i gorih stvari nego jednostavno se prepustiti i čekati da ti se vrati snaga. Zapravo to i nije nešto najgore – malo prodrijemati. Sklapa oči, zemlja pod njim zanjžiše se, zavrti, on gubi svijest. Jednom nakratko dolazi k svijesti. Tijelo koje je tako lako letjelo zrakom otežalo je, toliko otežalo da ni uz najveći napor ne može ni prstom maknuti. A nad njim se netko nadnosi, tako da ostaje bez zraka – mladić čekinjaste kose i pjegava čela. „Moj

¹ Stih iz popularne pjesme iz 1867. „The Daring Young Man on the Flying Trapeze“ o slavnom cirkuskom akrobatu Julesu Léotardu. [Sve bilješke u ovoj knjizi sastavila je prevoditeljica.]

bicikl“, govori tom dječaku, izgovarajući tu tešku riječ. Slog po slog. Želi pitati što je s njegovim biciklom, je li netko pripazio na njega, jer, kao što je poznato, bicikl začas nestane; ponovno se onesvijesti, i prije nego što će to zaustiti.

DVA

Ljtap tap tap – tipka se neka poruka na ružičastom ekranu koji se namreška poput vode svaki put kad on trepne okom pa je to najvjerojatnije unutrašnjost njegova kapka. E-R-T-Y glase ta slova, a onda F-R-I-V-O-L, pa se ponovno namreškaju, a onda E, pa Q-W-E-R-T-Y, pa sve tako.

Frivolan. Obuzme ga neka panika. On se grči. Iz one šupljine u njemu rađa se jauk i provali mu iz grla.

„Jako boli!“ čuje nečiji glas. „Budite mirni.“ Ubod igle. Časkom nestane boli, a onda i panike, pa i same svijesti.

Budi se u čahuri ustajala zraka. Pokušava sjesti, ali ne može, kao da je zabetoniran. Oko njega nasmiljena bjelina: bijeli strop, bijele plahte, bijelo svjetlo; ktomu i neka zrnata bjelina, poput stvrdnute paste za zube koja kao da mu je oblijepila mozak, tako da ne može jasno misliti pa ga hvata pravi očaj.

„Što je to?“ izgovara ili možda čak povikne, htijući reći: *Što mi to radite?* ili *Gdje sam ja to?* ili čak *Kakva me to sudbina snašla?*

Odnekud iskrsne neka mlada žena u bijelom, zastaje i pažljivo ga promatra. Iz one zbrke u glavi on pokušava uobličiti pitanje. Prekasno! Sa smiješkom i uz ohrabruju-

će tapšanje po njegovoj ruci koje nekim čudom on kao da čuje ali ne osjeća, ona odlazi dalje.

Je li ozbiljno? Da ima vremena za samo jedno pitanje, onda bi ono trebalo tako glasiti, ali ne želi pravo ni pomisliti što bi riječ *ozbiljno* mogla značiti. No još važnija od pitanja ozbiljnosti, važnija od stalno prisutnog pitanja o tom što se zapravo dogodilo na Magill Roadu i svom ga snagom bacilo na ovo ubitačno mjesto, potreba je da pronađe put do kuće, zatvori vrata za sobom, sjedne u poznatom mu okruženju i dođe k sebi.

Pokušava dodirnuti desnu nogu, nogu koja mu šalje čudne signale da je to sada pogrešna noga, ali ne može pomaknuti ruku, ne može ništa pomaknuti.

Moja odjeća, možda bi to moglo biti takvo bezazleno pitanje: *Gdje je moja odjeća? Gdje je moja odjeća i koliko je moje stanje ozbiljno?*

Ona mlada žena ponovno dolebdni u njegov vidokrug.

„Odjeća“, izgovori uz silan napor, uzvijajući obrvama najjače što može, da time naglasi važnost toga pitanja.

„Bez brige“, veli mlada žena i daruje mu još jedan onakav osmijeh, ohrabrujući, anđeoski osmijeh. „Sve je u redu, za sve smo se pobrinuli. Začas će doći doktor.“ I stvarno, nije prošla ni minuta, a već se uz nju, šapćući joj nešto u uho, stvorio mladić, vjerojatno taj liječnik.

„Paul?“ govori mu mladi liječnik. „Čujete li me? Jesam li dobro upamtio vaše ime – Paul Rayment?“

„Da“, oprezno odgovara.

„Dobar dan, Paul. Sad ćete biti malo omamljeni. To je zato što ste dobili injekciju morfija. Još malo pa idemo na kirurgiju. Zadobili ste gadan udarac, ne znam koliko se sjećate, i noga vam je prilično stradala. Pregledat ćemo je i vidjeti koliko se dade spasiti.“

On ponovno uzvije obrvama. „Spasiti?“ pokušava reći.

„Spasiti vam nogu“, ponavlja liječnik. „Morat ćemo je amputirati, ali spasit ćemo koliko se da.“

Mora da mu je u tom trenutku lice poprimilo čudan izraz, jer mladi liječnik učini nešto neočekivano. Pruža ruku da mu dodirne obraz i dalje je drži ondje, nježno zibajući starčevu glavu. Tako nešto učinila bi žena, žena koja te voli. Neugodno mu je zbog te geste, ali ne bi bilo pristojno istrgnuti se.

„Imate li povjerenja u mene?“ upita liječnik.

On šutke zatrepće.

„Dobro“, zastane. „Nema nam druge, Paul“, reče. „U ovakvoj situaciji nema nam druge. Shvaćate li? Pristajete li? Neću vas zamoliti da se potpišete na formularu, no imamo li vaš pristanak, tako da se možemo dati na posao? Spasit ćemo ono što se da, ali udarac je bio žestok, a ozljeda gadna. Sad naprimjer ne mogu reći možemo li spasiti koljeno. Koljeno je gotovo skroz-naskroz zdrobljeno, a i dio goljenice.“

Kao da zna da govore o njoj, kao da su je te strašne riječi prenule iz nemirna sna, desna mu noga odapinje oštru strelicu neizdržive boli. Čuje vlastiti uzdah, a onda bubnjanje u ušima od navale krvi.

„Tako“, kaže taj mladić i lagano ga potapša po obrazu. „Hajdemo onda.“

Budi se, mnogo se bolje osjećajući. Glava mu je bistra, došao je k sebi. (*Ceptim od energije*, pomišlja), iako ugodno sanjiv; mogao bi svaki čas ponovno zadrijemati. Osjeća da mu je ona ozlijeđena noga golema, baš kao u slona, ali ne osjeća bol.

Otvaraju se vrata i pojavljuje se medicinska sestra, svježe, novo lice.

„Jeste bolje?“ upita i brzo dodaje: „Nemojte još govoriti. Uskoro će navratiti doktor Hansen i porazgovarati s vama. A prije toga moramo nešto obaviti. I zato vas molim da se opustite dok...“

Ispostavlja se da je to što trebaju obaviti dok se on opušta umetanje katetera. Gadno je to nekome činiti; sretan je da to obavlja netko koga ne poznaje. *Eto kamo to vodi!* kori samoga sebe. *Eto kako završava to kad ti samo na trenutak popusti pažnja! A bicikl? Što je s mojim biciklom? Kako ću sada odlaziti u nabavu? Sâm sam si kriiv, kad sam se išao voziti Magill Roadom.* I on stane proklinjati Magill Road iako se zapravo godinama vozio na biciklu tom cestom bez ikakve nezgode.

Stiže doktor Hansen. Najprije ga na brzinu upoznaje s njegovim slučajem, da *zna u čemu je stvar*, a onda mu daje konkretan izvještaj o njegovoj nozi, djelomično povoljan, djelomično ne baš povoljan.

Kao prvo, s obzirom na njegovo opće stanje, uzimajući u obzir što se može dogoditi, a i događa se, ljudskom tijelu kad ga udari automobil pri velikoj brzini – može sam sebi čestitati da i *nije strašno*. Dapače, toliko je baš suprotno od toga da može za sebe reći kako ima sreću, kako je sretan, blagoslovljen. Istina, sav je natučen od sudara, no spasila ga je kaciga koju je nosio na glavi. I dalje će ga pratiti monitorom, ali nema znakova krvarenja u lubanji. A što se tiče motoričkih funkcija, one su prema preliminarnim indikacijama sačuvane. Izgubio je nešto krvi, ali to su mu nadoknadili. Ne treba ga zabrinjavati ukočenost čeljusti, jer ona nije slomljena, već samo natu-

čena. Ogrebotine na leđima i ruci nisu tako strašne kako izgledaju, zacijeljet će za tjedan-dva.

A sad, što se tiče noge, noge koja je zadobila udarac, on (doktor Hansen) i njegovi kolege – kako se ispostavilo – nisu mogli spasiti koljeno. O tome su temeljito raspravili i donijeli jednoglasnu odluku. Upravo je koljeno – pokazat će mu to kasnije na rendgenskoj snimci – zadobilo izravan udarac, a onda se još i iskrenulo, tako da je sam zglob istovremeno i zgnječen i iskrivljen. Da se radi o nekomu mlađem, možda bi se odlučili za rekonstrukciju, ali rekonstrukcija tog tipa zahtijevala bi cijeli niz uzastopnih operacija, tijekom cijele jedne godine, a možda i dviju, s izgledom za uspjeh manjim od pedeset posto, tako da je sve u svemu, uzevši u obzir njegove godine, najbolje odsjeći nogu točno iznad koljena, s time da se ostavi dovoljno kosti za protezu. On (doktor Hansen) nada se da će on (Paul Rayment) sa svoje strane prihvatiti tu mudru odluku.

„Siguran sam da imate mnogo pitanja“, zaključuje, „i ja ću vam rado odgovoriti na njih, ali možda ne sada, bolje sutra ujutro nakon što malo odspavate.“

„Proteza“, izgovara još jednu tešku riječ, iako se sada kad je saznao da mu čeljust nije slomljena, već samo natučena, manje susteže izgovarati komplicirane riječi.

„Proteza. Umjetna noga. Kad zacijeli rana od operacije, namjestit ćemo protezu. Za četiri tjedna, možda i prije. Ubrzo ćete ponovno moći hodati. I voziti bicikl, ako želite. Nakon vježbanja. Još pitanja?“

On odmahne glavom. *Zašto me prije toga niste pitali?* želi reći; ali ako to zausti, neće se moći svladati, počet će vikati.

„Onda, razgovarat ćemo sutra ujutro“, reče doktor Hansen. „Glavu gore.“

Ipak to nije sve. Nije još tomu kraj. Najprije prekršaj, a onda pristanak na prekršaj. Prije nego što ga puste na miru, mora potpisati neke papire, a ispada da su ti papiri neobično komplicirani.

Naprimjer, obitelj. Gdje je i tko je njegova obitelj – pitanja su, navedena u tim formularima – i kako ih obavijestiti? I osiguranje. Kod koga je osiguran? Što sve pokriva njegova polica osiguranja?

Osiguranje nije nikakav problem. Ima najbolje moguće osiguranje; dokaz je tomu kartica u njegovu novčaniku, on je pravo utjelovljenje opreza. (*No gdje je sad njegov novčanik, gdje mu je odjeća?*) To s obitelji već je malo zamršenije. Tko je njegova obitelj? Kako glasi pravi odgovor? Ima sestru. Umrla je prije dvanaest godina, no još uvijek živi u njemu ili uz njega, baš kao što ima majku, koja onda kad nije u njemu ili uz njega, na svojoj čestici na groblju u Ballaratu čeka na zov anđeoske trublje. A i oca, koji na to čeka mnogo dalje, na groblju u Pauu, odakle ga rijetko posjećuje. Jesu li to troje njegova obitelj? *Oni u čije si živote ušao svojim rođenjem ne umiru*, htio bi reći svakomu onom tko postavi takvo pitanje. *Nosiš ih u sebi, kao što se nadaš da će i tebe nositi tvoji potomci*. Ali u formularu nema mjesta za opširne odgovore.

S većom sigurnošću može ustvrditi da nema ni ženu ni djecu. Istina, nekoć je bio u braku, ali njegova partnerica u tom pothvatu više nije dio njega. Nestala je iz njegova života, posve nestala. Kako joj je to pošlo za rukom, nije još sasvim dokućio, ali to je činjenica: pobjegla je u neki svoj vlastiti život. Stoga je, praktički, što

u svakom slučaju može upisati u formular, neoženjen; neoženjen, samac, samotnjak, sam.

Obitelj: NEMA, piše velikim slovima dok ga medicinska sestra nadzire, pa precrtava ostala pitanja i potpisuje oba formulara. „Datum?“ pita sestru. „Drugi srpnja“, odgovara ona. On upisuje taj datum. Motoričke funkcije neoštećene.

Tablete koje uzima trebale bi ublažiti bolove i uspavati ga, ali on ne spava. *Ovo* – taj tuđi krevet, ta gola soba, taj vonj po antiseptiku a ujedno lagano i po mokraći, to sasvim očito nije neki san, to je stvarno najstvarnije. Pa ipak, taj cijeli dan, ako je to uopće isti dan, ako vrijeme još uvijek nešto znači – kao da prolazi u snu. U svakom slučaju ovo *nešto* što sad prvi put opipava pod plahtom, to monstruozno nešto omotano u bjelinu i pričvršćeno o njegov kuk, stiglo je ravno iz zemlje snova. A što je s onim nečim drugim, onim o čemu je taj mladić s bliješćim naočalama govorio s takvim oduševljenjem – kada će se to pojaviti? Nikad u životu nije vidio голу protezu. U glavi mu se stvorila slika drvenog drška s kukom na vrhu poput harpuna i gumenim prianjalkama na trima nožicama. Nešto ravno iz nadrealizma. Nešto ravno iz Dalija.

Ispruži ruku (tri su mu prsta zajedno svezana, prvi put primjećuje) i pritisne to nešto u bijelom. Nema nikakve reakcije. Kao da je komad drva. *Samo san*, govori samome sebi i čvrsto zaspi.

„Danas ćemo vas malo prošetati“, reče mladi doktor Hansen. „Danas poslijepodne. Ne dugo, samo par koraka, da vidite kako vam ide. Elaine i ja bit ćemo uz vas da vam pomognemo.“ Kimne glavom medicinskoj sestri. Sestri Elaine. „Elaine, možete li to srediti na Ortopediji?“

„Ne želim danas šetati“, veli on. Uči govoriti kroz stisnute zube. Ne samo da mu je čeljust natučena nego su mu na toj strani i kutnjaci rasklimani, ne može žvakati. „Ne želim da me požuruju. Ne želim protezu.“

„Sve u redu“, odgovara doktor Hansen. „Ionako nije riječ o protezi. To dolazi tek kasnije na red, ovo je tek rehabilitacija, prvi korak u rehabilitaciji. Ali možemo početi sutra ili prekosutra. Tek toliko da vidite da to nije kraj svijeta kad izgubite nogu.“

„Ponavljam vam. *Ne želim protezu.*“

Doktor Hansen i medicinska sestra zgleđaju se.

„Ako ne želite protezu, što biste htjeli?“

„Htio bih se sam brinuti o sebi.“

„U redu, dogovoreno, nećemo vas ni na što prisiljavati, obećavam vam. Mogu li vam sada govoriti o nozi? Mogu li vam reći kako da njeđujete tu nogu?“

Kako da njeđujete nogu? Sav kipti od bijesa – zar im to nije jasno? Anestezirali ste me, otpilili mi nogu i bacili je na otpad, gdje će je netko pokupiti i hititi u vatru. Ma kako možete samo tako govoriti o njegovanju moje noge?

„Navukli smo preostali mišić preko vrška kosti“, govori doktor Hansen i zaobljenim dlanovima pokazuje kako su to obavili, „pa to sašili. Kad rana jednom zacijeli, htjeli bismo da taj mišić bude oblog za kost. Sljedećih nekoliko dana doći će do oticanja i edema od sve traume i ležanja. Moramo to nekako ublažiti. Sam mišić htjet će se povući prema kuku, eto ovako.“ Stane ustranu i isprči stražnjicu. „Mi to sprečavamo tako da ga rastežemo. Rastezanje je vrlo važno. Elaine će vam pokazati neke vježbe rastezanja i pomoći vam bude li potrebno.“

Sestra Elaine kimne.

„Tko mi je to učinio?“ pita on. Ne može vikati jer ne može otvoriti usta, ali to mu baš odgovara, odgovara njegovoj srdžbi dok mu zubi škrguću. „Tko me udario?“

Oči mu se orose suzama.

*

Noći su beskonačne. Previše mu je vruće, previše hladno; noga, omotana u one zavoje, svrbi ga, a ne može je dohvatiti. Ako zadrži dah, može čuti sablasnu jezu što prolazi njegovim izranjenim mesom, koje se pokušava ponovno pokrpati. Vani, iza zapečaćenog prozora neki cvrčak pjeva sam za se. Kad mu san dođe na oči, to bude naglo i nakratko, kao da mu pluća ispuhuju ostatke anestezijske da ga omame.

Noć ili dan – vrijeme se vuče. Nasuprot krevetu smješten je televizor, ali njega ne zanimaju ni televizija ni časopisi koje je ustupila neka susretljiva agencija (*Who, Vanity Fair, Australian Homes & Gardens*). Zuri u svoj ručni sat, nastojeći zapamtiti položaj kazaljke. A onda zatvara oči, pokušava misliti na nešto drugo – na svoje disanje, na svoju baku kako sjedi za kuhinjskim stolom i peruša pile, na pčele na cvijeću, bilo što. Otvara oči. Kazaljke se nisu pomaknule. Kao da se moraju probijati kroz ljepilo.

Sat je stao, ali ne i vrijeme. Čak i dok leži ondje, osjeća kako ga vrijeme izjeda poput bolesti od koje se propada, poput živog vapna kojim polijevaju trupla. Vrijeme ga nagriza, proždirući jednu po jednu stanicu od kojih se sastoji. Njegove se stanice gase poput svjetala.

Tablete koje mu daju svakih šest sati otklanjaju onu najžešću bol, što je dobro, a katkad ga i uspavaju, što je još bolje, ali ujedno izazivaju smetenost i takvu paniku i

strah da ih nerado uzima. *Bol nije ništa drugo nego upozorenje koje tijelo odašilje mozgu*, govori u sebi. *Bol nije ništa stvarnija od rendgenske snimke*. Ali naravno da nema pravo. Bol je stvarna; ne treba je jako osjetiti kako bi se u to uvjerio, ne treba je uopće osjetiti, tek tu i tamo koji ubod, nakon čega se brzo odlučuje za smetenost, za ružan san.

U sobu su unijeli još nekog muškarca, starijeg od njega, koji je upravo bio na operaciji kuka. Taj čovjek cijeli dan leži sklopljenih očiju. Dvije sestre tu i tamo navuku zastore oko njegova kreveta i, tako zakrivene, pomažu mu dok obavlja tjelesne funkcije.

Dva starčića, dva vremešna tipa u istoj situaciji. Sestre su dobre, ljubazne su i vesele, ali ispod njihove okretnosti i efikasnosti on naslućuje – a ne griješi u tome, i previše je puta to vidio u životu – kako su, u krajnjoj liniji, posve ravnodušne prema njihovoj sudbini, njegovoj i njegova sudruga. I kod mladog doktora Hansena, ispod sve one ljubaznosti i brižnosti, osjeća tu istu ravnodušnost. Kao da ti mladi ljudi zaduženi da se brinu o njima nekako podsvjesno znaju da oni više ništa ne mogu pridonijeti društvu pa stoga uopće nisu važni. *Tako mladi, a tako bezdušni*, vikne u sebi. *Kako li sam dospio u njihove ruke? Bolje da se stari brinu o starima, a umirući o umirućima! A i kakva je ludost biti sam na tom svijetu!* Raspravljaju o njegovoj budućnosti, gnjave ga da vježba kako bi se pripremio za tu budućnost, tjeraju ga van iz kreveta; ali pred njim ne stoji nikakva budućnost, vrata budućnosti zatvorena su i zaključana. Kad bi ikako mogao okončati si život samim mentalnim činom, onda bi ga odmah okončao, bez razmišljanja. Po glavi mu se vrzmaju priče o ljudima koji sami odluče skončati – koji metodično plate

račune, napišu oprostajne poruke, spale stara ljubavna pisma, označe ključeve, a onda, kad su sve sredili, odjenu najbolju odjeću i progutaju tablete koje su skupljali za tu priliku pa legnu u uredno namješten krevet te namjeste izraz lica za zaborav. Sve su to heroji, neopjevani, neproslavljeni. *Odlučio sam nikome ne zadavati brige.* Jedino za što se ne mogu pobrinuti to je ono tijelo koje ostaje iza njih, ta hrpa mesa koje će se za dan-dva usmrđjeti. Kad bi to barem bilo moguće, kad bi barem bilo dopušteno, odvezli bi se taksijem do krematorija, smjestili se ispred onih kobnih vrata, progutali odgovarajuću dozu, a onda, prije nego što ih napusti svijest, pritisnuli gumb koji će ih sunovratiti u plamen kako bi izišli na drugoj strani kao puka hrpa pepela, gotovo bestežinska.

Uvjeren je da bi sam okončao svoj život da može, i to odmah sada. Pa ipak, dok još razmišlja o tome, zna da to neće učiniti. Zaziva smrt samo zbog boli i tih dugih besanih noći u bolnici, zbog te zone poniženja u kojoj se nikamo ne može sakriti od beščutnih pogleda mladih.

Najjasnije mu dolazi do mozga što zapravo znači biti sam, samac i samotnjak potkraj drugog tjedna boravka u tom carstvu bjeline.

„Nemate obitelj?“ pita ga noćna sestra, Janet, ona koja se upušta u brbljanje s njim. „Nemate prijatelja?“

Namreška nos dok govori, kao da je to neka šala koju im on svima podvaljuje.

„Imam prijatelja koliko mi srce želi“, odgovara joj. „Nisam Robinson Crusoe. Samo što se ne želim vidjeti ni s jednim od njih.“

„Bolje biste se osjećali da se vidite s prijateljima“, primijeti ona. „Malo bi vas razvedrilo, sigurna sam.“

„Primat ću posjetitelje kad me bude volja, hvala vam“, reče.

Po prirodi nije razdražljiv, ali ovdje si dopušta napade zlovolje, ćudljivosti, bijesa, jer mu se čini da ga onda njegovi njegovatelji lakše puste na miru. *U dubini duše nije tako loš*, zamišlja on Janet kako ga brani pred kolegicama. *Stari prdonja!* zamišlja kako joj kolegice odgovaraju, rugajući se, frkćući nosom.

On zna da se sad kad mu je bolje od njega očekuje da osjeti nepriličnu žudnju prema tim mladim ženama, žudnju kojoj muški pacijenti, bez obzira na svoju dob, ne mogu odoljeti, a koja će iskrsnuti u nezgodnom trenutku te joj se mora brzo i odlučno stati nakraj.

No činjenica je da se u njemu nije pobudila takva žudnja. Srce mu je čisto kao u djeteta. Zbog te čistoće srca sestre mu, naravno, ne odaju priznanje, niti on to očekuje. Ta igra podrazumijeva da on bude pohotni stari jarac, igra koju on odbija igrati.

To što se ne želi vidjeti s prijateljima jednostavno proizlazi otuda što ne želi da ga vide ovako poniženog, u sadašnjem osakaćenom i ponižavajućem stanju. Ali, naravno, ljudi već nekako doznaju što se dogodilo. Šalju pozdrave s dobrim željama, čak ga i osobno posjećuju. Na telefonu je prilično lako izmisliti neku priču. *To je samo noga*, govori s gorčinom, nadajući se da se to ne osjeti preko telefona. *Neko ću vrijeme biti na štakama, a onda nositi protezu*. Uživo je to teže odglumiti jer mu se na licu jasno čita odvratnost prema toj hrgi koju će odsad stalno morati vući sa sobom.

Od samog početka, od nesreće na Magill Roadu pa sve do sadašnjeg trenutka nije se lijepo ponašao, nije bio na nivou; to mu je posve jasno. Pružila mu se sjajna

prilika da svojim primjerom pokaže kako čovjek vedro prihvaća grdne udarce sudbine, i tu je priliku odbacio. *Tko mi je to učinio?* kad se samo sjeti kako je vikao na očito sposobnog, no prilično prosječnog mladog doktora Hansena, pritom tobože misleći: *Tko se zabio u mene?*, a zapravo misleći: *Tko je bio tako drzak da mi odreže nogu?*, umire od stida. Nije on prvi čovjek na svijetu koji je doživio neugodnu prometnu nesreću, niti prvi starac koji je završio u bolnici, u rukama dobronamjernih no u krajnjoj liniji ravnodušnih mladih ljudi koji se rutinski brinu o njemu. Nema više noge: što je gubitak noge kad se gleda iz šire perspektive? Gledano iz šire perspektive, gubitak noge tek je proba za gubitak svega. Na koga će vikati kad dođe taj dan? Koga će okrivljavati?

Posjećuje ga Margaret McCord. McCordovi su njevovi najstariji prijatelji u Adelaideu; Margaret se ljuti što je tako kasno saznala za to i puna je pravedničkog gnjeva prema onome tko je to učinio, tko god to bio. „Nadam se da ćeš podignuti tužbu“, veli. „Ne kanim podignuti tužbu“, odgovori joj. „Previše lako bi se izvrgnulo u komediju. *Želim da mi vratite nogu, u protivnom...* prepuštam brigu o tome osiguravajućem društvu.“ „Griješiš“, kaže ona, „nesavjesni vozači trebali bi izvući pouku... Nadam se da će ti namjestiti protezu. U današnje vrijeme rade sjajne proteze, opet ćeš se moći voziti na biciklu.“ „Ne baš“, odgovori. „Gotovo je s tim razdobljem moga života.“ Margaret zavrti glavom. „Kakva šteta!“ reče. „Kakva šteta!“

Lijepo od nje da je to rekla, razmišlja kasnije. *Jadno Paul, siročče jadno, kako je teško prolaziti kroz sve to!* To je zapravo mislila, znajući da će on shvatiti što je pritom

kanila reći. *Na kraju svi moramo proći kroz tako nešto*, htio bi je podsjetiti.

Upravo ga čudi kako se u toj bolničkoj rutini s brige oko krpanja njegove noge („Odlično!“ govori doktor Hansen opipavajući batrljak prstom s lijepo manikiranim noktom. „Krasno zacjeljuje. Još malo pa ćete biti onaj stari.“) prelazi na pitanje kako će se on *nositi* (njihov izraz) s time kad ga ponovno puste u život.

Neukusno rano, barem mu se tako čini, stupa na scenu socijalna radnica, gospođa Putts ili Putz. „Još ste uvijek mlad čovjek, gospodine Rayment, Paul“, obraća mu se onako veselo kako su je valjda podučili da se obraća starcima. „Vi ćete se i dalje htjeti oslanjati na vlastite snage, što je, naravno, dobro, no još će vam dosta dugo trebati njega, posebna vrsta njege, koju vam mi možemo organizirati. Dugoročno gledano, čak i kad budete pokretni, morat će netko biti uz vas da vam pomaže, odlazi u nabavu i kuha, posprema i tako dalje. Nemate nikoga?“

On razmisli, odmahne glavom. „Ne, nemam“, veli, čime želi reći – a misli da gospođa Putts shvaća – da nema nikoga tko bi smatrao svojom konfucijanskom dužnošću posvetiti se brizi o njegovim potrebama, kuhanju za njega, čišćenju i tako dalje.

To ga pitanje zainteresira zato što ono zapravo otkriva kakvo je njegovo zdravstveno stanje u očima gospođe Putts, s kojom su liječnici i sestre zacijelo otvorenije razgovarali nego što su se dosad udostojili razgovarati s njim, otvorenije i prozaičnije. Iz tih je prozaičnih razgovora očito zaključila da se on čak ni *dugoročno gledano* neće moći snalaziti bez *tude pomoći*.

U vlastitoj predodžbi daljnje perspektive, predodžbi koja se oblikovala u njegovim smirenijim trenucima, on

će se onako osakaćen (grubo rečeno, ali zašto okolišati) već nekako, pomoću štaka ili kakvog drugog pomagala snalaziti u svijetu, možda sporije nego prije, no što sporo i brzo više uopće znače? Ali oni očito ne gledaju tako na to. Čini se da u njihovim očima on nije pacijent koji je pretrpio amputaciju, a koji vlada novom, promijenjenom situacijom i uglavnom se *snalazi*, već je od onih potištenih tipova koji će, bez profesionalne pomoći, završiti u nekom domu za starije i nemoćne.

Da je gospođa Putts bila izravna s njim, bio bi i on izravan s njom. *Uvelike sam razmišljao o tome kako se nositi s tim*, rekao bi joj. *Već sam se odavno pripremio; dođeli do najgoreg, znat ću se pobrinuti za sebe*. No pravila igre otežavaju i njemu i njoj da budu izravni. Kad bi naprimjer on gospođi Putts spomenuo Somnexe spremljene u ormariću u svojoj kupaonici, ona bi se možda, poštujući pravila igre, smatrala dužnom staviti ga pod skrbništvo kako si ne bi nanio neko zlo.

Uzdahne. „S vašeg gledišta, s profesionalnog gledišta, gospođo Putts, Dorianne“, reče, „kakve biste mi vi koračke savjetovali?“

„Morali biste, u svakom slučaju, uzeti njegovateljicu“, odvrća mu gospođa Putts, „po mogućnosti privatnu medicinsku sestru, nekoga tko ima iskustva s nemoćnima. Niste vi, doduše, nemoćni. No ne bismo trebali riskirati sve dok ne budete ponovno pokretni, zar ne?“

„Ne, ne bismo“, odgovara joj.

Njega nemoćnih. Skrb o nemoćnima. Nije sebe smatrao nemoćnim sve dok nije vidio rendgensku snimku. Bilo mu je teško povjerovati da će ga ove krhke kosti koje se vide na slici podupirati u uspravnom položaju, da će moći teturati uokolo a da se one ne slome. Što si viši

to si krhkiji. Previsok – na svoju štetu. *Nikad još nisam operirao tako visokog čovjeka*, rekao je doktor Hansen, *čovjeka s tako dugim nogama*. A onda se zacrvenio zato što se tako izlanuo.

„Znate li ovako napamet, Paul“, pita gospođa Putts, „pokriva li vaše osiguranje i njegu za slabo pokretne?“

Medicinska sestra, još jedna sestra. Da mu se neka žena u bijeloj kapici i komotnim cipelama mota po stanu i veselim mu tonom dovikuje: *Sad morate uzeti tablete, gospodine R!* „Ne, mislim da moje osiguranje to ne pokriva“, odgovara.

„E pa onda ćete morati prištedjeti za to, ne?“ veli gospođa Putts.